

Henrik Ibsen

Heda Gablerová

Z temnoty temně hříchů září

Překlad František Fröhlich **Režie a scéna** Jan Nebeský **Scéna a kostýmy** Jana Preková

Dramaturgie Štěpán Otčenášek

Hrají Lucie Trmíková, Jan Vondráček, Miroslav Hanuš, Klára Sedláčková-Oltová, Robert Mikluš, Jaroslava Pokorná, Marie Turková

Premiéra 21. května, reprízy do konce sezony 25. května, 13. a 22. června

Heda Gablerová je třetí drama Henrika Ibsena, které v Divadle v Dlouhé připravil režisér **Jan Nebeský**. Stejně jako v předcházející *Divoké kachně* (2005) a *Evolfkovi* (2013) vychází z překladu Františka Fröhliche a na inscenaci spolupracuje se scénografkou **Janou Prekovou**, která navrhla kostýmy a společně s režisérem také scénu. Titulní roli Hedy Gablerové (Tesmanové) hraje **Lucie Trmíková** a jejího manžela Jørgena Tesmana **Jan Vondráček**, kteří tak potřeťí tvoří ústřední manželský pár. I další herci už s Janem Nebeským pracovali – **Jaroslava Pokorná**, která v *Hedě* hraje Julianu Tesmanovou, byla v *Divoké kachně* překvapivě Hedvikou a za tuto postavu čtrnáctileté dívky získala Cenu Alfréda Radoka. V *Divoké kachně* hrál i **Miroslav Hanuš**, který v *Hedě* ztvární doktora Bracka. Poprvé s Janem Nebeským spolupracuje **Robert Mikluš** (Eilert Løvborg), kterého diváci v Dlouhé viděli v inscenaci *Viktor aneb Dítka u moci*.

Dramaturg Štěpán Otčenášek k volbě titulu i hostujícího režiséra: „Myslím si, že Jan Nebeský spolu s překladatelem Františkem Fröhlichem vlastně objevili Ibsena pro moderní české divadlo. Ukázalo se, že není problém přenést Ibsena do dnešní doby, že může hovořit o naprosto současných věcech a problémech. Inscenace Jana Nebeského působí na diváky jako dosti divoké a modernistické, ale mně osobně jsou blízké v tom, že přes veškerou tuto divokost a odvážnost vše, co se v nich děje, vychází z Ibsena. Je to čtení Ibsenovy hry moderníma očima a nikdy nejde o nějaký režisérismus nebo režijní schválnosti, kterých je české divadlo momentálně plné. Je to pořád poctivé interpretační divadlo, byť velice moderní a pro někoho až extravagantní. (...) *Heda Gablerová* je asi Ibsenova nejtemnější hra. Pro současníky byla do značné míry nepřijatelná, po svém vydání způsobila veliký skandál, hlavní postavu chápali kritici i čtenáři jako neživotné, nereálné monstrum. Přesto se velice úspěšně začala hrát v Německu i jinde a dnes patří k Ibsenovým nejúspěšnějším hrám. Mimo jiné i proto, že v ní je jedinečná role Hedy, ale nejen ta, i všichni ostatní mají co hrát. Rozhodně v této hře nenajdeme něco jako kladnou postavu, všechny v sobě mají cosi temného, negativního, něco tají. Ne náhodou Jan Nebeský v souvislosti s touto hrou mluví o sedmi smrtelných hříších. (...) Postavení Hedy a dnešní ženy není samozřejmě totéž, společenská situace se změnila, ale vyprázdněnost života, hédonismus a vše další, co známe z naší rozvinuté konzumní společnosti, to vše už se nachází u Ibsena. Základní

pocity prázdnoty a zbytečnosti, které s sebou přináší doba, jež jako by nemá jasný smysl a všechno řeší jen přes jídlo, módu, nakupování... To vše v Ibsenovi už najdeme, stačí to jen trochu posunout k nám, pocity jsou velice podobné.“

Pro představitelku titulní role **Lucii Trmíkovou** je Heda třetí Ibsenovou hrdinkou v Divadle v Dlouhé (celkově jde o její šestou Ibsenovskou inscenaci): „Po Gině a Ritě je to třetí silná ženská postava, myslím, že Rita z Eyolfka a Heda jsou si hodně podobné v sobectví a uzavření se do sebe, ale v Hedě šel Ibsen ještě dál v ponoru do úplně chladné lidské duše, která vůbec neví, co je láska. Hra představuje zvláštní sestup do pekla duše, kde není místo pro žádné světlo. To v nás vyvolalo pocit přítomnosti hříchů a obrovská nuda, kterou Heda reprezentuje, ta neschopnost radovat se ze života, je zdrojem všech ostatních hříchů. Zdá se nám, že když se člověk nudí a nemá smysl života, může pak dělat různé opravdu hnusné věci, což Heda dělá. (...) Mám Ibsenovy hry velmi ráda, cítím se dobře na jejich půdorysu a mám velkou oporu v textu, který je mnohovrstevnatý a mnohovýznamový. Pro herce mého typu je to radost, hrát v Ibsenovi.“

Heda Gablerová vyšla 16. prosince 1890 a stejně jako většina Ibsenových her způsobila skandál, který zároveň podporoval zájem o ni v Norsku i v zahraničí. Ibsen zde opět otevřel mnohá tabuizovaná témata, s nimiž si mnozí kritici i čtenáři (a později diváci) nevěděli rady. 31. ledna 1891 měla *Heda Gablerová* světovou premiéru v Residenztheater v Mnichově, po ní následovaly premiéry v Helsinkách, Berlíně, Stockholmu a Christianii. Dnes je *Heda Gablerová* jedním z nejpobulárnějších Ibsenových dramát, k čemuž jistě přispívá i to, že – stejně jako další Ibsenovy pozdní hry – nabízí nejednoznačný výklad a tím možnost různých interpretací.

Heda Gablerová není první dravou Ibsenovou hrdinkou. Jak podotýká Ibsenův životopisec Ivo de Figueiredo, ženské postavy dramatika vždycky fascinovaly, zvláště ovšem inklinoval k těm temným. Heda nicméně obohacuje především galerii výrazných postav z Ibsenových her ze současnosti (tedy her napsaných po roce 1877). Začalo to Norou z Domečku pro panenky a pokračovalo Elidou z Paní z moře. Nora, Elida i Heda řeší velmi podobný problém – uvízly v manželství, které je omezuje. Noru v první řadě ekonomicky, Elidu psychicky a Hedu po všech stránkách. Heda je tak jistou fúzí těchto přechozích Ibsenových hrdinek. Heda svého muže nikdy nemilovala. Svým manželstvím sledovala jen společenský postup. Doufá, že kromě akademické kariéry udělá její manžel i kariéru politickou. Jenže ouha, Heda není připravená na Jørgenovu nepraktičnost, která vylučuje téměř jakoukoli kariéru, pokud se do hry nezapojí intriky, jak naznačuje doktor Brack. A potom – co s faktory, s nimiž Heda nepočítala? Podobně jako Noru, Hedu vůbec nenapadne, že by ji někdo mohl vydírat. Všechno se komplikuje, i ideální krása, která jedině Hedě ještě zbývá, zvolna bere za své. (z článku nordistky Karolíny Stehlíkové v programu k inscenaci)

